

اویغور یازیسید

« هبة الحقایق » ك دیگر بر نسخہ سی

نجیب عاصم

استانبول دارالفنوننده « تورك لسائی تالیفی » مدرسہ

کتابیات متخصص لرندن معلم کلئسلی رفعت بك ، حمیدیه کتبخانہ سنده اویغور یازیسى ایله
برالفا رسالہ سی ایله آیاصوفیه کتبخانہ سنده دیگر اویغورجه برسالہ بولوندیغی خبر
ویردی. بونلری فوطوغرافیا صنعتنده جدآماهر اولان «رسنه فوطوغرافخانہ سی» واسطه سیله
استنساخ ایتدیردکن صوکرآ تدقیق ایلدم .
سلیاتییه نقل ایدیلن حمیدیه کتبخانہ سنده کی یدی ورقه دن عبارت اولان رسالہ ، اوست
سطرلری اویغورجه و آلتده کیلر عربی حرفیله وجوده کتیرلش اوفاجق ، کوزل یازیلی
بر اویغور الفباسیدر .

وقتیه کوروب شیمدی یزینی تعیین ایدمه جکم بعض قیوداتده ابن عربشاهک ایکنجی
مراد خداوندکار زماننده شهزاده لره اویغورجه تعلیم ایتدیگی و «سلطان مراد» ایله
آسیاده کی تورك حکومتلری آراسنده اویغورجه مکاتبه خدمتی ایفا ایلدیکنی کورمش
اولدیغمدن ، بوالفبانک ابن عربشاهه عائد اولدیغی ظن ایدیورم. ابن عربشاهک اویغورجه یی
لایقیله بیلدیگی «عجائب المقدور فی نوائب تیمور» آدلی مشهور اثرنده ده اویغور الفباسنی
کوسترمه سندن آ کلاشیلور ، وبوباده کی ظم قناعت درجه سنه واصل اولیور .

*

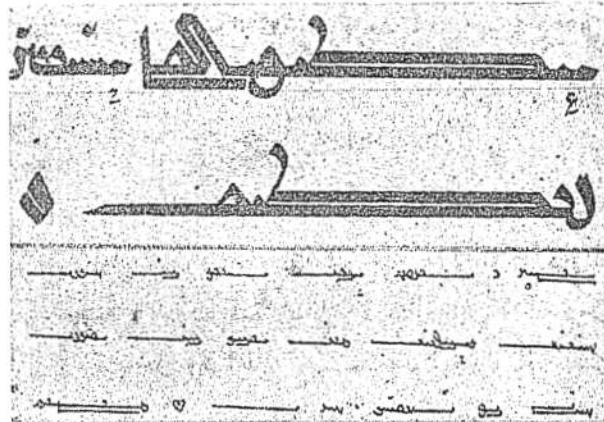
آیاصوفیه ده کی اویغورجه رسالیه کلنجه: سطحی برمعاینه دن صوکره ینه بو کتبخانہ نک
۴۷۵۷ نومروسنده مقید اولوب طرف عاجزانه مدن حل و قرائت و دارالفنونده تدریس
ایچون ۱۳۳۴ سنه سی مطبعه عامرده طبع ایدیلن «هبة الحقایق» ک دیگر بر نسخہ سی
اولدیغی تقدیر ایتش و بونک حل و قرائتی مستعد طلبه لرمدن خیرالنسا خانمه حواله
ایله مش ایدم .

عزیز آرقاداشرمدن ادبیات فاکولته سی رئیس کورپریلی زاده فؤاد بك ، بوکا عائد بولوب

نشر ایتمش اولدینی یکی بر وثیقه‌یه استناداً ، بو اثرک و مؤلفنک تورکر آراندنه اسکیدن بری بویوک بر شهرت قازاندیغنی اینری سورمشدی . آیاصوفیه کتبخانه‌سندنه اثرک دیگر برنسخه‌سنک بولونماسی ، فوادبکک بو اثر حقنده تورکر آراندنه قازاندینی شهرتک بویوک اولاجنی حقنده کی تقدیرینی تقویه ایتمکده در .

آیاصوفیه کتبخانه‌سندنه ۴۰۱۳ نومرولی نسخہینی تسجیل ایدن اوقاف مفتشی « احمد توفیق » افندی رساله‌نک باشنه اولا « رساله فی المکارم النصایح » یازمش ، صوکره بونک آلتنه داها زیاده مرانی ایضاح ایچون : « رساله فی فضائل بعض الاحوال من قبل التصوف بخط غریب » دیمش !

حال بوکه ینه بو « احمد توفیق » افندی آیاصوفیه کتبخانه‌سنک ۴۷۵۷ نومروسندنه مقید اولوب اوکجه نشر ایلدیکم هبة الحقایق رساله‌سنی « مجموعة رساله بالغة المغولية والخط المغولی کل منها محشی بالترکیه [۱] » دیمش ایدی . بوراده ایسه « بخط غریب » دیور . آیاصوفیه کتبخانه‌سندنه بولونان هبة الحقایقک بو ایکنجی نسخہ‌سی بهر صحیفه‌سی آلتیش سطر دن یعنی اوچر بیتی حاوی اولوق اوزره ۱۳۳ صحیفه دن عبارتدر . وقتیه بئم نشر ایتدیکم نسخہ‌ده اویغورجه سطرلرک آلتنده اولدقجه دوغوروجه عرب حرفیه نازل اوقونه‌جنی قید ایلدیکی حالده ، بونده یالکز آیت ، حدیث وسائر کلام کبار عرب یازیسیله یازلمش در . بو ایکنجی نسخہ‌ده ایسه منظومه تاممیله اویغورجه در . بونک اویغورجه یازیسی اوتنه کندن داها کوزلدر .

۱ « عیة القابین » ک جی یازسی

آ، ا، ع، ع	ب	ب	ب
ب، ب، ف	و	ف	ف
و، ط، ت	ط	ط	ط
ث، س، س، ص	س	ث	ث
ج، ج، ع	ح	ح	ح
ق	ق	ق	ق
ر	ر	ر	ر
خ، ص، غ	و	خ	خ
ک	ح	ک	ک
ل	ل	ل	ل
م	م	م	م
ن	ن	ن	ن
و	و	و	و
ی	ی	ی	ی

—	— — —	— — —	آ، ا، ع
ع	ع	و	ب، پ، ف
ل ل ل	ل ل ل	ق	ت، د، ط
ر	ر	ز	ث، ذ، س، ص، ظ
ح	ح ل ع	ع	ع، ج، ز
ذ	ذ	ذ	خ، ط، ع
ال	ال		ز
و	و	و	
ز	ز	ز	س
ح	ح ح	ح ح ح	ك
ك	ك ك	ك ك ك	ل
و	و	و	م
ز	ز	ز	ن
و	و و	و	و
و	و	و	ه
و	و	و	ي
و	و	و	

حرفی محافظه ایدلمش در. بوده ناسخك اساس نسخه سی بزمکندن دهاها اسکی اولماسندندر.
« اوزوب » بزم « اویمق » فعلنك اصلی در .

منتشر نسخه نك (ص ۲۲) ده کی « نعت نبی » نك ایلک مصرعنده کی « بیعت » یرینه
« سوز » یازلمشدر . ایکنجی بیتك ، برنجی مصرعنده کی « یکنی » یرینه ده « بوسی »
کله سی قوللانمشدر .

فقط (ص ۲۳) دوردنجی بیتك برنجی مصرعنده کی « مدحی یرلا » یرینه « اوکدوسیله »
کله سی قوللانمشدر . بونلرزه ، شاعرك ابتدا قوللانیدینی تورکجه کله لرك ، صو کرا ناسخلر النده
عربجه یه چور بلدیکنی کوسترییور . بو بیتك ایکنجی مصرعنده « اینك یادی یرلا » یرینه :
« اینك مدحی بولسا » دنلیمشدر .

آینك مدحی یرلا تاثیر بوتیلیم آینك یادی یرلا شکر شهید آنکا

بیتی

آینك اوکدوسیله . . . . . آینك مدحی یرلا . . . . . در .

بزم ۲۴ نجی صحیفه ده کی :

علی تور تلنج . . . . .

« صادق » یرینه « عاتیق » (عتیق) دنلیمش و بوندن صو کرا شویدت علاوه ایدیله جکدر :

کیم ارسا بو تورت ایش کابد اعتقاد توتاز ارسه مینک لمن ایتورمش آنکا

ایش = اش ، اصحاب

بودورت اشه (چهار یاره) کیم بد اعتقاد ایسه اوکا بیک لعنت اش اولور .

(ص ۲۷) ده : « صلابت ایچنده عرتیک جوان » مصرعنده « جوان » یرینه « اریب » یازلمشدر .

(ص ۲۹) ده کی :

اوکوش آز تیب آیماس بدیزلر تینیکز

مصرعنده کی « بدیز ، بادیز » بونسخه ده دهاها دوزغرو اوله رق « باذیر » شکننده کوستریلیور .

مهناسی سوس ، زینت دیمکدر و بزم « بایرام » بوندندر .

(ص ۳۵) ده کی :

بیلک فی سز اودون ناقلیور

مصراعنك دوزغریسی شویله ایمش :

بیلک فی بیلک سز اودون ناقلیور .

(ص ۳۷) ده کی :

بیلیک ایچرا خیر یوق دهدی

مصرعندن صوگرا،

بیلیک بیلمه کان دین بار نیجه بوتون اودولا کین بوت ایدوب ایدب یوتادی
بیتی علاوه ایدیلک ایجاب ایدیور .

(ص ۴۱) ده کی :

نیکیم کیلسا ایرکاتیلی تین کیلور بوتیل تین کیم ایدکو کیم آقیر بولور
بیتی شوپلهجه تصحیح اولونیور :

نیکیم کیلسا ایرکاتیلین دین کیلور تیلیدین کیم ایدکو کیم آسیر بولور
(ص ۴۷) ده « بونیا » ایله باشلایان بوراده شوپلهدر :

بودنیا تکیمدن قاتی کیدکولک

(ص ۵۰) ده :

ولکین ایچنده هازار ناخوشی

مصرعنده کی فارسی هزار یرینه تورکجه « تومان » کلهسی یازلمشدر .
(ص ۵۱) ده کی :

کونکول باغلاماق بیل خطالر باشی

مصرعی ،

کونکول باعماقنک

دییه تصحیح ایدلملی در : بزم « کوز بایحی » بوندندر .

(ص ۶۹) ده کی :

کارم بیر بیناتاک آنکار حیلیم بونیاد اول یا میدان تاک اول کول کرم آل کول اول
بیتی :

کرم بیر بیناتاک آنکا حیلیم اوول اول یا یوزدن تاک اول حیلیم کرم آل کول اول
شکلندهدر . بوراده « اوول ovi » وجود ، اساس ، تمل دیمکدر .

(ص ۷۷) ده کی ایکنجی مصرع :

کیدین کوندا خیر ایش ما کو ترو لکولوک

شکلنده در .

(ص ۸۲) ده کی : « بو کون قاتفو ساقینچ » مصرعنده کی « قاتفو » ، « قاذغو » شکلنده تصحیح ایدیله لیدر ؛ چونکه ، بو ، کله نك الك اسکی شکلی در . اوندن « قاذغو » ، « قاتفو » واک سوکرا « قاتفو » حاصل اولمشر .

ص (۹۱) ده تقریضک ایکنجی مصرعی :

توکا تیم بودون تورت باب ایجرا سوزی

شکلنده در . بوراده « باب » مصرع مقامنده قوللانیمشر ؛ چونکه مصرعک تکمیلی اوندن عبارتدر . بوندن ، « هبة الحقایق » ، یازدیغمز مقدمه ده (ص ۱۰) کتابک ، وقتیه اون دورت باب اولوب سوکرادن اختصار ایدیلدیکی حقنده کی اندیشه من زائل اولیور .

(ص ۸۴) ده :

سب ایردی بو ایش بیتیم کیتاب

مصرعیه باشلایان قسم ، ایکنجی نسخه ده شویله در :

سب ایردی بو ایش بیتیک کیتاب   کیراک قیل ایجابت کیراک قیل ایناب
بیلیب توتا هر کیم ادیب نونک سوزون   بیلا بیلما کین تین اولر اوزین
عیب قا قویوب تور خلایق آرا

دیه پتسور .

ایشته ایکی نسخه آراسنده کی فرق همان بو قدردر .